

Ἡ Παναγία ὡς ναός τοῦ Θεοῦ (Κωνσταντίνου Μιλτιάδης Καθηγητῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Α.Π.Θ.)

[Ορθοδοξία και Ορθοπραξία / Θεολογία και Ζωή / Ορθόδοξη πίστη](#)

Ἄν θά ἐπιχειροῦσε κανεῖς νά περιγράψει μέ μία μόνον φράση τόν ρόλο καί τόν σκοπό τῆς Ἐκκλησίας, θά μπορούσε νά πεῖ ὅτι «Σκοπός τῆς Ἐκκλησίας εἶναι νά φανερώσει τόν Θεό στόν κόσμο». Καί γιά νά πετύχει τόν σκοπό της αὐτόν ἡ Ἐκκλησία χρησιμοποιεῖ τή Θεολογία. Ἡ Θεολογία, λοιπόν, ἐκφράζει τήν πίστη τῆς Ἐκκλησίας μέ δύο τρόπους· εἴτε μέ τόν λόγο εἴτε μέ εἰκόνες. Οἱ δυνατότητες ὅμως τόσο τοῦ λόγου ὅσο καί τῶν εἰκόνων, ὅταν ἐπιχειροῦν νά φανερώσουν τόν Θεό, εἶναι ἀναγκαστικά πολύ περιορισμένες, καί γι' αὐτό, προκειμένου νά κατανοήσει κανεῖς ὀρθά τό περιεχόμενό τους, πρέπει ἡ προσέγγισή τους νά γίνεται μέ μεγάλη προσοχή καί λαμβάνοντας κάθε φορά ὑπόψη τίς ἀπαραίτητες προϋποθέσεις. Ἐνα χαρακτηριστικό παράδειγμα χρήσης εἰκόνων γιά τήν ἔκφραση τῆς πίστεως τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἡ γιορτή πού πανηγυρίζουμε σήμερα, ἡ γιορτή τῶν Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου.

Τό ιστορικό υπόβαθρο τῆς γιορτῆς αὐτῆς βρίσκεται στή βυζαντινή περίοδο. Στά Ἱεροσόλυμα, στή θέση ὅπου παλιότερα βρισκόταν ὁ περίφημος ναός τοῦ Σολομώντα, ὁ αὐτοκράτορας Ἰουστινιανός ἔχτισε μία μεγάλη βασιλική πρός τιμή τῆς Παναγίας. Τά ἐγκαίνια τῆς ἐκκλησίας ἐκείνης ἔγιναν στίς 20 Νοεμβρίου τοῦ 534 μ.Χ. καί ἡ ἀνάμνησή τους γιορτάζονταν κάθε χρόνο στίς 21 Νοεμβρίου μέ ιδιαίτερη λαμπρότητα. Στά τέλη τοῦ ζ' ἢ στίς ἀρχές του η' μ.Χ. αἰώνα, ἡ πανήγυρη αὐτή συνδέθηκε μέ ἕναν ἀρχαῖο χριστιανικό θρύλο, σύμφωνα μέ τόν ὁποῖο ἡ Παναγία σέ ἡλικία 3 ἐτῶν ἀφιερώθηκε ἀπό τούς γονεῖς της στόν ναό τοῦ Θεοῦ πού βρισκόταν στό ἴδιο ἀκριβῶς σημεῖο, ὅπου εἶχε χτιστεῖ ἡ νέα ἐκκλησία. Αὐτός εἶναι ὁ λόγος πού τό ἀποστολικό ἀνάγνωσμα τῆς σημερινῆς γιορτῆς ἀπό τήν Πρὸς Ἑβραίους Ἐπιστολή ἀναφέρεται στήν περιγραφή τοῦ ναοῦ τῆς Ἱερουσαλήμ.

Ἡ σύνδεση αὐτή τοῦ ναοῦ τῆς Ἱερουσαλήμ μέ μία γιορτή τῆς Παναγίας κρύβει ἕνα βαθύτατο συμβολισμό, πού γιά νά τόν κατανοήσει κανεῖς πρέπει νά λάβει ὑπόψη του τόν τρόπο μέ τόν ὁποῖο οἱ ἄνθρωποι κατά τήν προχριστιανική περίοδο ἀντιλαμβάνονταν τούς ναούς. Κοινό χαρακτηριστικό ὅλων σχεδόν τῶν ἀρχαίων θρησκειῶν ἦταν ἡ ἀντίληψη ὅτι οἱ θεοί κατοικοῦσαν ταυτόχρονα στόν οὐρανό καί στούς ναούς πού ἦταν ἀφιερωμένοι σ' αὐτούς. Ἔτσι, ὁ ναός ἀποτελοῦσε τό χῶρο ὅπου ἡ διαφορά μεταξύ οὐρανοῦ καί γῆς αἴρεται, ὅποτε ὅποιος εἰσερχόταν στόν ναό, βρισκόταν ταυτόχρονα μπροστά στόν οὐράνιο θρόνο τοῦ Θεοῦ. Στόν χῶρο τοῦ ναοῦ συντελεῖται μία ὑπέρβαση τῶν κατηγοριῶν τοῦ γήινου καί τοῦ οὐράνιου, καθώς τά ὄρια μεταξύ ἐπίγειου καί οὐράνιου κόσμου σχετικοποιοῦνται. Ἔτσι, ὁ ναός ἀποτελοῦσε, κατά τίς ἀντιλήψεις τῶν ἀρχαίων, ἕνα κομμάτι γῆς πού ἔφτανε μέχρι τόν οὐρανό ἢ, ἀντίστροφα, ἕνα κομμάτι οὐρανοῦ πού ἄγγιζε τή γῆ.

Ἀκριβῶς ἐπειδή ὁ χῶρος τοῦ ναοῦ ἦταν συνδεδεμένος μέ τέτοιες παραστάσεις, ἀπαγορευόταν στούς πιστούς νά εἰσέρχονται σ' αὐτόν. Στό ἐσώτερο μέρος τοῦ ναοῦ τῆς Ἱερουσαλήμ εἰσερχόταν μόνον ὁ ἀρχιερέας μία φορά τό χρόνο, γιά νά ραντίζει τόν χῶρο μέ τό αἷμα τῆς θυσίας πού προσφερόταν στήν αὐλή. Αὐτή τήν αὐστηρή ὀριοθέτηση τοῦ χώρου ὅπου κατοικεῖ ἡ θεότητα ἀπό τό χῶρο ὅπου κατοικοῦν οἱ ἄνθρωποι κατάργησε ὁ Ἰησοῦς Χριστός. Καθώς ὁ Θεός ἔγινε ἄνθρωπος καί ἦρθε νά κατοικήσει μεταξύ τῶν ἀνθρώπων, κατάργησε κάθε διαχωριστικό μεταξύ θείου καί ἀνθρώπινου.

Μέ τήν ἐνανθρώπιση τοῦ Θεοῦ ὁλόκληρος ὁ κόσμος ἔγινε πλέον ἕνας ναός, ὅπου ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἔχουν τή δυνατότητα τῆς ἄμεσης ἐπικοινωνίας μέ τόν Θεό. Ἔτσι, ὁ χριστιανικός ναός συμβολίζει μέ τήν ἀρχιτεκτονική του τό σύμπαν καί κάθε μέρος του ἕνα τμήμα τοῦ κόσμου. Τό δάπεδο συμβολίζει τή γῆ πάνω στήν ὁποία βρισκονται οἱ ἄνθρωποι. Ἡ ὀροφή συμβολίζει τόν οὐρανό καί γι' αὐτό στό κέντρο

της εικονογραφεΐται πάντοτε ὁ Παντοκράτορας, ἡ εἰκόνα δηλαδή τοῦ Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος παριστάνεται συνήθως σέ μία μέση ἡλικία -οὔτε νέος οὔτε γέρος- γιά νά δείξει τήν ἔνωση τοῦ Υἱοῦ μέ τόν Πατέρα. Τό ἀρχιτεκτονικό τμήμα τοῦ ναοῦ πού συνδέει τό δάπεδο μέ τήν ὀροφή, πού συνδέει, δηλαδή, τή γῆ μέ τόν οὐρανό, εἶναι ἡ κόγχη τοῦ ἱεροῦ. Αὐτός εἶναι ὁ λόγος πού στό συγκεκριμένο σημεῖο εἰκονογραφεΐται ἡ Παναγία. Γιά νά δείξει ὅτι χάρη στή συμβολή αὐτοῦ τοῦ φτωχοῦ κοριτσιοῦ ἀπό τήν Παλαιστίνη ἔγινε δυνατή ἡ ἔνωση τοῦ οὐρανοῦ μέ τή γῆ. Μία σειρά ἀπό συμβολισμούς καί εἰκόνες, πού ὅμως, ὅταν ἐρμηνευτοῦν σωστά, συνοψίζουν ὅλη τή θεολογία τῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ εἰκόνα τῆς Μαρίας πού εἰσέρχεται στόν ναό περιγράφει μέ τόν πιό παραστατικό τρόπο τόν ρόλο της στήν ἱστορία τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπινου γένους. Ἄν ὁ ναός τῆς Ἱερουσαλήμ συμβόλιζε τόν τόπο κατοικίας τοῦ Θεοῦ, στά σπλάχνα τῆς Μαρίας κατοίκησε πραγματικά ὁ Θεός. Ἄν ὁ ναός τῆς Ἱερουσαλήμ συμβόλιζε τόν οὐράνιο θρόνο τοῦ Θεοῦ, ἡ Μαρία καθίσταται πραγματικός θρόνος καί δίκαια ὁ ὕμνογράφος τῆς σημερινῆς γιορτῆς τήν ταυτίζει μέ τόν οὐρανό:

«Χαίρει ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ τὸν οὐρανὸν τὸν νοητὸν πορευόμενον ὀρῶντες εἰς θεῖον οἶκον ἀνατραφῆναι σεπτῶς».

Καί ἄν, τέλος, ὁ ναός τῆς Ἱερουσαλήμ ὡς τόπος κατοικίας τοῦ Θεοῦ ἦταν γιά τούς Ἰουδαίους ἅγιος, δίκαια ἡ Μαρία ἀποκαλεΐται ἀπό τούς χριστιανούς ἡ «Παναγία». Μέ τήν εἰκόνα τῆς εἰσόδου τῆς Μαρίας στόν ναό τοῦ Θεοῦ δηλώνεται σαφέστατα ἡ κατάργηση τῶν διαχωριστικῶν ὁρίων μεταξύ οὐράνιου καί ἐπίγειου κόσμου πού ἐπιτεύχθηκε μέ τή σταυρική θυσία καί τήν ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ. Τώρα πιά ὅλοι ἔχουν τή δυνατότητα νά γίνουν πολίτες τοῦ οὐρανοῦ. Ὅμως αὐτή ἡ δυνατότητα, αὐτή ἡ χάρη πού ἔκανε ὁ Θεός στούς ἀνθρώπους, δέν εἶναι ἀπαλλαγμένη ἀπό ὑποχρεώσεις. Ἐφόσον ὅλος ὁ κόσμος, ὅπως ἀναφέρθηκε, ἔγινε ἕνας ναός τοῦ Θεοῦ, δέν εἶναι δυνατόν νά συμπεριφέρεται κανείς διαφορετικά στήν καθημερινή του ζωή καί διαφορετικά τίς Κυριακές μέσα στήν ἐκκλησία. Ἄν στήν ἐκκλησία ἔρχεται κανείς γιά νά δοξάσει τόν Θεό, τό ἴδιο ὀφείλει νά κάνει καί μέ ὅλες τίς πράξεις του στήν καθημερινή του ζωή.

Εἶναι γνωστό ὅτι οἱ κοσμογονικές ἀλλαγές τοῦ τέλους τοῦ εἰκοστοῦ μ.Χ. αἰῶνα σέ πολιτικό-κοινωνικό καί οἰκονομικό ἐπίπεδο κλόνισαν τίς ἐλπίδες ἑκατομμυρίων ἀνθρώπων καί γέννησαν σέ πολλούς ἀπό αὐτούς αἰσθήματα ἀνασφάλειας καί ἀβεβαιότητας. Χιλιάδες εἶναι ἐκεῖνοι πού ἀπογοητευμένοι ἀπό τά διάφορα κοινωνικά καί οἰκονομικά συστήματα ἀναζητοῦν λύσεις καί καταφύγιο στίς πιό ἀπίθανες θρησκευτικές πού γεννᾶ τό μυαλό τοῦ ἀνθρώπου. Μέσα σ' αὐτόν τό γενικό ἀποπροσανατολισμό τῆς σύγχρονης ἐποχῆς οἱ χριστιανοί καλοῦνται νά γίνουν μέ τόν τρόπο τῆς ζωῆς τους οἱ ὁδοδείκτες γιά τούς ἄλλους ἀνθρώπους. Αὐτό

προϋποθέτει ένα διαρκή αυτοέλεγχο, ώστε όλες τους οι επιλογές και οι ενέργειες να είναι σύμφωνες με τό θέλημα τοῦ Θεοῦ. Προϋποθέτει μία έτοιμότητα από τήν πλευρά τῶν χριστιανῶν, ώστε να μπορούν να άκοῦν σε κάθε στιγμή τῆς ζωῆς τους τό τί ζητάει ὁ Θεός άπλ' αὐτούς και να είναι σε θέση να έπαναλάβουν τά λόγια της Μαρίας: «ιδού ἡ δούλη Κυρίου· γένοιτό μοι κατά τό ρῆμα σου» (Λουκ. α' 38). Τότε θά ισχύσουν και γι' αὐτούς τά λόγια του Χριστοῦ με τά ὁποία κλείνει ἡ εὐαγγελική περικοπή τῆς γιορτῆς: Χαρά σ' εκείνους πού άκοῦν τόν λόγο τοῦ Θεοῦ και πού τόν εφαρμόζουν (Λουκ. ια' 28).

Πηγή: agiazoni.gr